

۴۰۰ سال و ۲ زبان

گزارشی از همایش چهار قرن آموزش زبان فارسی و فرانسه در فرانسه و ایران

سیده یاسمین سجادی

اشاره

همایش بین‌المللی «چهار قرن آموزش زبان فارسی و فرانسه در کشورهای فرانسه و ایران» در مهرماه ۱۳۹۵ در دانشگاه علامه طباطبایی به کوشش گروه مترجمی زبان فرانسه و با همکاری مؤسسه ملی زبان‌ها و تمدن‌های شرقی (INALCO)، مرکز مطالعات و تحقیقات ادبیات جهان (CERLOM) و با مشارکت استادان زبان فرانسه و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس و سایر دانشگاه‌های ایران و همچنین با حضور پژوهشگران و دانشجویان زبان فرانسه در تهران برگزار شد. حدود ۱۲۰ چکیده مقاله به این همایش ارسال شده بود که پس از داوری اعضای کمیته علمی ۷۰ مقاله از بین آن‌ها جهت ارائه شفاهی در روزهای برگزاری این نشست برگزیده شد.

سپس **اوبشو**، مشاور همکاری فرهنگی سفارت فرانسه در ایران، سخن گفت و از برگزاری چنین نشست‌هایی در دانشگاه‌های ایران ابراز خرسندی کرد. او همچنین خاطرنشان ساخت که: «در این تبادل نظرها در حوزه آموزش زبان است که روابط فرهنگی، انسانی و علمی ما توسعه می‌یابد. پس ما باید از طریق زبان به بررسی فرهنگ‌هایمان بپردازیم و در همین تبادلات زبانی می‌توانیم تفکرات خود را، به‌ویژه تفکرات انسانی خود را، تغییر دهیم».

حضور **پروفسور ذات‌علیان**، به‌عنوان مهمان ویژه این همایش اهمیت این نشست را دوچندان کرد. استاد ذات‌علیان به ایراد سخنان خود در حوزه ترجمه شعر فارسی به فرانسه پرداخت و ابیاتی از اشعار فارسی سروده شده توسط شعرای نامی

در صبح نخستین روز گردهمایی که در روز شنبه یازدهم مهرماه برگزار شد، پس از قرائت آیاتی چند از کلام پروردگار و اجرای سرود ملی کشورهای ایران و فرانسه و خوش‌آمدگویی به مهمانان و پژوهشگران، **دکتر مصلح**، رئیس دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی دانشگاه علامه طباطبایی این همایش را با سخنرانی خود و با بیان تشابهات فرهنگی موجود بین ایران و فرانسه به طور رسمی آغاز کرد. وی متذکر شد که مراودات فرهنگی باید متکی بر سوابق تاریخی و متکی بر دانایی در درک واقعیت‌ها باشد. او در ادامه افزود: «گذشته را نمی‌توان انکار کرد، و ما اگر به گذشته خود نگاه کنیم می‌بینیم که از طریق این مراودات زبانی توانسته‌ایم به انتقال فرهنگ‌ها علی‌الخصوص بین ایران و فرانسه بپردازیم».

ایران همچون شفيعی کدکنی را به زبان فرانسه برگرداند.

در روز افتتاحیه این همایش **خانم دکتر عشقی**، عضو

هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی، در مورد نقش سفرنامه‌های فرانسویان در پیدایش «مکتب زبان‌های شرقی» سخنرانی کرد. وی گفت تماس با زبان فرانسه در ایران به سیصد و پنجاه سال پیش و به زمان صفویه برمی‌گردد. ایشان اضافه کرد: «در کل، با در نظر گرفتن تاریخچه سفرنامه‌های فرانسوی که درباره ایران نوشته شده‌اند نکته مهم این است که تمام فلاسفه فرانسوی زبان نظیر مونتسکیو، ولتر، روسو و حتی نویسندگان دایره‌المعارف‌ها از این منابع به‌عنوان منابعی واقعی برای غنی کردن تفکرات خود و به‌منظور رسیدن به اهدافشان استفاده کرده‌اند».

پس از آن خانم **دکتر میرزا ابراهیم طاهری**، عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی درباره موضوع مهم آموزش ترجمه در ایران سخنرانی کرد و خاطر نشان ساخت که این مهم نیازمند بررسی‌های بیشتر و عمیق‌تری از جانب متخصصان و پژوهشگران است؛ چراکه، از نظر ایشان، ما در ایران متخصص ترجمه تربیت نمی‌کنیم و فقط دانشجویان را با زبان مقصد آشنا می‌کنیم. در حالی که برای ترجمه باید با هر دو زبان موجود در روند ترجمه آشنایی کامل داشته باشیم. وی در ادامه گفت: «در آموزش مترجمی زبان فرانسه این نوع تدریس انجام نمی‌شود و در بخش مترجمی، ما به جای پرورش مترجم به یاددهی زبان فرانسه می‌پردازیم چراکه کسانی که به این رشته می‌آیند در ابتدا زبان فرانسه را نمی‌دانند و بخش اعظم آموزش آن‌ها به یادگیری اصول زبانی می‌گذرد».

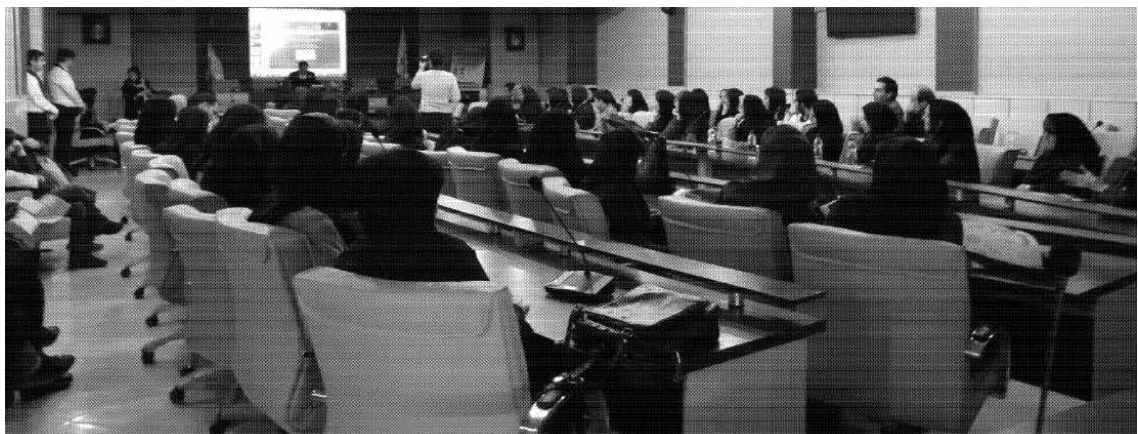
در بعدازظهر نخستین روز همایش که حول موضوع فرهنگ، ترجمه و ادبیات بود پژوهشگران طبق برنامه همایش به ارائه مقالات و بیان نظر خود پرداختند. در این سخنرانی‌ها به موضوعاتی نظیر «تأثیر ترجمه نمایشنامه‌های مولیر بر روند شکل‌گیری ادبیات نمایشی در ایران»، «بازتاب جهان‌بینی

مولانا بر اشعار ارمان رنو»، «نقش ترجمه بر خلق آثار شخصی مترجم» و «بررسی چگونگی ترجمه عناصر فرهنگی و زبان شناختی رمان نو» و ... پرداخته شد.

در ادامه همایش، خانم **ژولی دووینیو**^۲ درباره مبحث «ترجمه، نقد و درک ادبیات فارسی قرن ۲۰ و ۲۱» برای شرکت‌کنندگان همایش سخنرانی کرد. ایشان بیان داشت: «ترجمه آثار ادبی فارسی به فرانسه در چند دهه اخیر پیشرفت زیادی داشته است و حتی، و به نوعی، به پیشرفت ساختار ادبیات فرانسه کمک کرده و آن را به شکوفایی رسانده است». در نهایت در نخستین روز این همایش به بررسی مشکلات ترجمه شفاهی در ایران پرداخته شد و حسن ختام نخستین روز از همایش نمایش تئاتر «اوسکار» نوشته **کلود مانیر** بود که توسط دانشجویان رشته مترجمی فرانسه دانشگاه علامه طباطبایی برگزار شد.

محور دومین روز همایش، یکشنبه ۱۱ مهرماه ۱۳۹۵ - آموزش زبان فرانسه و فارسی بود. در این روز آقای **سرج بورگ**^۳، مدیر گروه زبان فرانسه دانشگاه بزرگونی بوزانسون، سخنرانی خود را با موضوع «سیاست‌های زبان شناسی - آموزشی در فرانسه و نشر زبان فرانسه در جهان» ایراد کرد. طبق گفته‌های ایشان، در فرانسه علاوه بر زبان فرانسه زبان‌های محلی دیگری نیز وجود دارد که در استان‌های مختلف متفاوت است، اما سیاست دولت فرانسه همواره بر این بوده که تنها زبان فرانسه را در این کشور نشر دهد، با این حال هرگز نتوانسته است سایر زبان‌های محلی را کم‌اهمیت کند. وی افزود: «انتخاب یک زبان به‌عنوان زبان رسمی به عوامل زیادی بستگی دارد و با توجه به قدرت زبان شناختی یک زبان است که زبان رشد می‌کند یا راکد می‌ماند. این قدرت زبان‌شناسی، در زبان فرانسه به زیبایی این زبان، به کامل بودنش و به غنای ادبی آن برمی‌گردد».

در ادامه دومین روز همایش پژوهشگران و دانشجویان حوزه آموزش زبان فرانسه به ارائه مقالات خود پرداختند و نظر خود را در محورهای گوناگون آموزش زبان با هم به اشتراک گذاشتند. در این بین می‌توان به موضوعاتی از قبیل «بررسی

قواعد دستوری در کتاب‌های آموزش زبان فرانسه مورد استفاده در ایران»، «به کارگیری روش کنش‌گرا در آموزش زبان فرانسه» و «بررسی آموزش زبان فرانسه در بافت جامعه ایرانی، جایگاه کنونی و چشم‌انداز آینده آن» و ... اشاره کرد.

در صبح روز یازدهم مهرماه، دومین و آخرین روز همایش، خانم **دکتر نوارچی**، عضو هیئت علمی دانشگاه الزهرا درباره مفهوم جدیدی از کتاب‌های آموزشی زبان نظر خود را بیان کردند. براساس نظر ایشان مسائل فرهنگی در یادگیری یک زبان خارجی اهمیت زیادی دارد و به این دلیل است که هم‌ساز کتاب‌های آموزش زبان فرانسه با فرهنگ ایرانی اهمیت می‌یابد. وی در ادامه بیان کرد: «مدرسان زبان می‌توانند با توجه به سن زبان‌آموزان خود محتوای آموزشی خود را انتخاب کنند و متناسب با فرهنگ موجود روند یادگیری زبان را برای آن‌ها ملموس‌تر سازند».

در ادامه این نشست **دکتر عبداللهی**، عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، به بیان اهمیت روش آموزش زبان فرانسه در جامعه ایرانی پرداخت و خاطر نشان ساخت که به‌طور کلی

هنگامی که آموزش زبان را در یک جامعه خاص شروع می‌کنیم، به ناچار آن را در یک بافت خاص قرار داده‌ایم، مثلاً هنگامی که زبان فرانسه را در ایران انجام می‌دهیم آن را در بافت فرهنگی ایرانی قرار داده‌ایم. وی در ادامه افزود: «باید این بافت آموزشی را مد نظر قرار دهیم و از خود بپرسیم که تحت چه شرایطی می‌توانیم آموزش زبان را متناسب با بافتی که در آن قرار می‌دهیم به خوبی پیش ببریم و برای این کار می‌توان آموزش زبان را با بافتی که در آن اتفاق می‌افتد سازگار کرد و این امر از ابتدای آموزش زبان فرانسه در ایران مد نظر بوده است. وی، به‌عنوان شاهدی بر این مدعا آموزش زبان فرانسه که برای ایرانی‌ها که در سال ۱۸۸۲ توسط ژول ریشارد نوشته شده اشاره کرد».

در آخر همایش با **خانم دکتر فرجاه**، عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی، و پیشنهاددهنده و دبیر علمی این همایش گفت‌وگویی ترتیب داده شد. و در این گفت‌وگو نظر ایشان را درباره انگیزه برگزاری این همایش جویا شدیم. خانم

دکتر فرجاه در پاسخ به این سؤال گفت: «مدت‌ها بود که به فکر برگزاری همایش فراگیر درباره آموزش زبان فرانسه و ترجمه بودم. همین‌طور به مدت چهارسال خزانه‌دار انجمن ایرانی زبان فرانسه بودم و در همان مدت هم به فکر برگزاری چنین همایشی بودم اما شرایط عملی کردن این ایده پیش نمی‌آمد تا اینکه در شهریور ماه ۱۳۹۴ با INALCO یک تفاهم‌نامه امضا کردیم و در فرایند انجام تدارکات لازم برای امضای تفاهم‌نامه به این ایده رسیدیم که مشترکاً با هم این همایش را برگزار کنیم». در ادامه طی یک گفت‌وگوی کوتاه با سرج بورگ، نظر ایشان را درباره همایش پرسیدیم. بورگ در پاسخ گفتند: «در ابتدای حضورم در ایران، مشاهداتی کردم که متوجه شدم زبان فرانسه در ایران جایگاه خوبی دارد. من به یک مدرسه ابتدایی رفتم و دیدم که زبان فرانسه در این مدرسه به کودکان تدریس می‌شود و این آموزش زود هنگام از کودکی باعث می‌شود که افرادی با فرهنگ و با سواد در جامعه رشد یابند. لذا این همایش از نظر من اتفاقی بسیار مهم است چراکه افق‌ها و چشم‌اندازهای جدیدی را برای ما به وجود می‌آورد». ایشان در ادامه، به تفصیل، به اهمیت برگزاری این نوع گردهمایی‌ها پرداخت و افزود: «من می‌توانم با توجه به آنچه در این همایش مشاهده کردم بگویم که ایران سیاست آموزشی مناسبی را در چارچوب آموزش زبان به کار گرفته است و شاهد حرفم همین دانشجویان زبان فرانسه و

استادان هستند که به جرئت می‌توان گفت زبان فرانسه را با نگاهی علمی آموخته‌اند. حال ما باید به این فکر باشیم که جایگاه زبان و ادبیات فارسی در فرانسه را بیشتر مورد مطالعه قرار دهیم».

در نهایت نقطه نظر خانم دووینیو را در مورد ترجمه آثار فارسی جویا شدیم. خانم دووینیو در این باره اظهار داشت: «در طی قرن‌ها شاهد پیشرفت زیادی در این امر بوده‌ایم، حتی خیلی قبل‌تر از اینکه ایرانی‌ها متون فرانسه را به فارسی برگردانند، فرانسوی‌ها متون فارسی را به فرانسه برگردانده بودند؛ بنابراین این تجربه‌ای است که از قرن ۱۵ و ۱۶ میلادی شروع شده و تا امروز خیلی پیشرفت داشته است. اصلاً می‌توان گفت اولین کسانی که متون ادبی و علمی فارسی را به فرانسه ترجمه کردند به این دلیل این کار را انجام دادند که ادبیات خودشان به بن‌بست رسیده بود و احتیاج داشتند که از ادبیات و شعر مشرق‌زمین الهام بگیرند». ایشان در ادامه افزود: ترجمه متون ادبی به سایر زبان‌ها به‌طور اعم امری مهم است و به‌طور اخص ترجمه آثار فارسی

خانم دکتر فرجاه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماه‌نامه و نه شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- رشد کودک: برای دانش‌آموزان آمادگی و پایه اول دوره آموزش ابتدایی
- رشد نوآموز: برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره آموزش ابتدایی
- رشد دانش‌آموز: برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم، پنجم و ششم دوره آموزش ابتدایی

مجله‌های دانش‌آموزی

به صورت ماه‌نامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- رشد نوجوان: برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول
- رشد پرهان: برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه اول
- رشد جوان: برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم
- رشد جوانان: برای دانش‌آموزان دوره آموزش متوسطه دوم

مجله‌های بزرگسال عمومی

به صورت فصل‌نامه و هشت شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- رشد آموزش ابتدایی
- رشد تکنولوژی آموزشی
- رشد مدرسه فردا
- رشد معلم

مجله‌های بزرگسال و دانش‌آموزی تخصصی

به صورت فصل‌نامه و سه شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شود:

- رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی
- رشد آموزش زبان و ادب فارسی
- رشد آموزش هنر
- رشد آموزش مشاور مدرسه
- رشد آموزش تربیت بدنی
- رشد آموزش علوم اجتماعی
- رشد آموزش تاریخ
- رشد آموزش جغرافیا
- رشد آموزش زبان‌های خارجی
- رشد آموزش ریاضی
- رشد آموزش فیزیک
- رشد آموزش شیمی
- رشد آموزش زیست‌شناسی
- رشد مدیریت
- مدرسه
- رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار دانش
- رشد آموزش پیش دبستانی

مجله‌های رشد عمومی و تخصصی برای معلمان، مدیران، مربیان، مشاوران و کارکنان اجرایی مدارس، دانش‌جویان دانشگاه فرهنگیان و کارشناسان گروه‌های آموزشی و ... تهیه و منتشر می‌شود.

● نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶.

● تلفن و نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

● وبگاه: www.roshdmag.ir

به فرانسه جالب است به‌ویژه اگر این آثار عرفانی هم باشند؛ چراکه در حال حاضر مسائل معنوی بیشتر از گذشته مد نظر قرار می‌گیرند، در واقع، استقبالی که از متون عرفانی ترجمه شده صورت می‌گیرد نشان‌دهنده احتیاج غرب به معنویت است. چراکه در عرفان عمقی وجود دارد که امروزه در غرب نبود آن حس می‌شود و ترجمه متونی مانند متون مولوی، عطار و سایر عرفای ایرانی می‌تواند برای فرانسوی‌ها یک نوع رهیافت عرفانی به حساب بیاید. خانم دووینیو همچنین از برگزاری چنین نشست‌هایی در جامعه دانشگاهی ایران ابراز خوشنودی کرد و در ادامه افزود: «این نشست از همه نظر برای من بسیار جالب توجه بود به‌ویژه که وقتی با اساتید حوزه‌های آموزش زبان و ادبیات به تبادل نظر می‌پردازیم می‌توانیم از لحظه به لحظه این تبادلات یادگیری داشته باشیم و دانش خود را در زمینه‌های گوناگون بالا ببریم».

ترجمه شعر به کجا چنین شتابان / شفيعی کدکنی توسط پروفسور ذات‌علیان

- Où tu fuis si en hâte?

Demanda l'astragale à

la brise

- Ça m'ennuis de vivoter dans ce coin-là

Tu n'as pas envie de te

sauver

De ce désert saturé de la

poussière?

- Je brule de déguerpir au

plus vite,

Mais que puis je faire ? Je me trouve pied et

poigne liés

- Où tu fuis si en hâte?

Partout ailleurs où je trouve un arbi autre que

celui ci

- Bon voyage mais je et fais jurer selon notre amitié

et par le ciel

!

Une fois que tu es sortie saine et sauve de ce

désert d'eterreur

Transmet mes salutations à la pluie salutare et

aux fleurs

پی‌نوشت

1. M. OBECHOU

2. Mme Julie DUVIGNEAU

3. M. Serge BORG